

La guerra mundiala il 1944

Da la Normandia a la Prussia da l'ost

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **La Quotidiana dals 5 d'avrigl ha presentà in nov manual istoric davart la Segunda Guerra mundiala, resumond il chapitel davart ils davos mais dal conflict*. Ussa suonda ina resumaziun da ses chapitel 8, intitulà «Das zweite Front in Europa» (p. 281-314).** Cun la sbartgada dals Alliads ils 6 da zercladur en la Frantscha occupada è la guerra entrata en sia fasa finala. «Ils generals Rundstedt [1875–1953] e Rommel [1891–1944] eran persvas ch'i sbartgian sper il Pas de Calais, pia al lieu il pli stretg dal Chanal da la Mongia. Dentant èn ils Tudestgs sa laschads cugliunar d'ina manevra dals Alliads (...): Lezs han chaschunà l'impressiun ch'i sbartgeschian mez zercladur sper il Pas de Calais e fetschian ina manevra da sviar en Normandia (...). Ma suentermezdi eran già 130 000 schuldads alliads sbartgads en Normandia (...). Decisiva per lur success è stada lur superiurità dominante en l'aria cun passa 12 000 aviuns (...). Ils 30 da zercladur è feldmarschal Rommel i tar il 'Führer' a Berchtesgaden. Ma cur ch'el ha admonì ch'ins stoppia concluder in armistizi, lura l'ha Hitler (1889–1945) bittà ora» (pp. 282, 284–285 e 287). Silsuenter era Rommel collià cun ils auturs da l'attentat militar malreussì dals 20 da fanadur en la Prussia da l'ost. Ils 14 d'october ha la Gestapo obligà la «vulp dal desert» a far suicid.

Da Charles de Gaulle a Josip Broz Tito

Zercladur, fanadur e cunzunt avust 1944 han manà en Europa pliras victorias spectacularas dals Alliads. «Ils 31 da fanadur ad Avranches (Normandia) ha lur armada avert la via vers l'Île-de-France» (p. 296).

Avant 70 onns èn 130 000 schuldads dals Alliads sbartgads en Normandia, sustegnids or da l'aria da passa 12 000 aviuns.

General von Choltitz (1893–1970), comandant militar da Paris, ha refusà d'exequir il cumond da destruir la citad. «Ils 25 d'avust èn truppas dals USA e dals Franzos libers cun Charles de Gaulle [1890–1970] entradas triumfalmain en la chapitala. Lez aveva chattà la storta per colliar las differentas tendenzas da la Frantscha libra sut il tetg da ses Comité da liberaziun (...). Ils 4 da zercladur eran truppas aliadas entradas a Roma (...). La Finlanda ha desditg las relaziuns diplomaticas cun Berlin. A la fin d'avust ha la Rumenia destitui dictatur Ion Antonescu [1882–1946] e proclamà la midada da la front.

Pauc suenter ha la Bulgaria [lezza giada blier pli gronda che dapi 1947] declerà sia retratga da la guerra (...). L'Armada populara jugoslava da liberaziun da [Josip Broz] Tito [1892–1980] cumbatteva cun vehemenza la Wehrmacht» (pp. 296–297). Ils 16 d'october «han ils Soviets conquistà ils emprims lieus tudestgs en la Prussia da l'ost: Eydtkuhnen, Stallupönen e Goldap» (p. 311).

L'Armada russa da liberaziun

Il 1945 ha il Liechtenstein refusà d'extrader als Alliads schuldads fugitivs da l'uscheditga Armada Vlassov. General

Andrej Andrejevitsch Vlassov (1901–1946) aveva fundà ils 16 da settember 1944 cun 'Reichsführer SS' Heinrich Himmler (1900–1945) «in Comité per la liberaziun dals pievels da Russia e la furmaziun da las emprimas trais divisiuns da l'Armada russa da liberaziun. L'emprima è vegnida saramentada a Münzingen [sper Friburg en Brisgovia], la segunda a Heuberg [Schwäbische Alb]. Vlassov aveva recrutà ses umens en ils champs tudestgs da praschuniers da guerra. Pertge avevan lezs sa declerads prontos da cumbatter per la Germania malgrà sia situaziun desperada? I spera-

van in conflict tranter ost e vest, numnamain ina midada da la front tar ils Angelsaxons. Cun lur agid, in sper l'auter cun l'Armada ucranaisa per l'indipendenza, speravan ils schuldads da Vlassov da pinar la fin dal reschim sovietic odià (...). L'Armada cotschna aveva reconquistà l'Ucraina; ils manaders dal moviment nazional ucranais en las Carpatas avevan fundà il fanadur 1944 ina regenza provisoria che cumbatteva la pussanza sovietica» (p. 310–311).

* Ralf Georg Reuth, *Kurze Geschichte des Zweiten Weltkrieges*. Berlin (Rowohlt, ISBN 978 3 7371 0022 9) 2018.